

Владимир Н. Цветковић

Универзитет у Београду,
Факултет безбедности
Београд (Србија)

Михајло В. Копања

Универзитет у Београду,
Факултет безбедности
Београд (Србија)

УДК 327::911.3(510)

327(73:510)

Прегледни научни рад

Примљен: 15.04.2024.

Прихваћен: 18.04.2024.

doi: 10.5937/napredak5-50464

Да ли Кина (стварно) посустаје?

(Амерички аргументи против даљег успона Кине)

Сажетак: Свесни чињенице да Кина представља државу чији успон указује на могућност развијања довољног нивоа способности да се угрози америчка светска хегемонија, тамошњи аутори све чешће развијају тезу да савремена Кина коначно – лагано али сигурно економски посустаје, што вероватно води њеном повратку у претходно – подређено стање на глобалној сцени. У раду је најпре представљен мотив због којег идентификовани аутори приступају таквим разматрањима, док су у наставку представљена четири идентификована скупа аргумената против даљег успона Кине америчких аутора (демографска кретања, економска стагнација, институционални проблеми и крах глобализације). Коначно, у трећем поглављу се кроз расправу о представљеним аргументима пружа одговор на питање да ли Кина заиста посустаје.

Кључне речи: хегемонија, моћ, растуће силе, Кина, Сједињене Америчке Државе

Уводна разматрања

Окончањем хладног рата (1991), независно од тога да ли је до тога дошло исцрпљивањем и самоурушавањем Совјетског Савеза или пак „победом“ Сједињених Америчких Држава, свет је ушао у историјску фазу коју су многи аутори, посебно они на Западу, назвали „униполарни моменат“ (Krauthammer, 1990/1991; Mastanduno, 1997; Sheetz, Mastanduno, 1997/1998; Wohlforth,

1999; Smith, 2002; Layne, 2006; Shiffrinson et al., 2023). Његова главна одлика била је доминација САД у практично свим димензијама међународне привреде, политике и идеологије. У исти мах покренула се и дебата о томе колико ће речени „униполарни моменат“ потрајати. Док су му једни предвиђали брз и спектакуларан крај, други су инсистирали на његовој стабилности и дугорочности. У том духу неки су чак говорили и о вредносно досегнутом „крају историје“ из чега

[1] vcvetkovic@fb.bg.ac.rs

[2] mihajlo.kopanja@fb.bg.ac.rs

се већ дало наслутити у ком правцу ће се кретати постмодерни идеолошки савез Хегела и (нео) либерализма (Cvetković, 2023). Три деценије касније, чини се да ни једни ни други нису били у праву: униполарни свет није нестао, премда (ни)је сигурно да као такав још увек постоји. Поврх тога, није извесно ни то да су Сједињене Државе војно најмоћнија држава света (Brooks, Wohlforth, 2023). Поврх јасних показатеља до то више није случај (актуелни сукоби у Украјини и на Блиском истоку), вероватно да прави разлог радикалне промене у структури глобалног поретка лежи у невероватном привредном (и делимично војном) успону Кине протеклих деценија.

Подсетимо, почетком 90-их се о Кини мало или никако говорило као потенцијалном изазивачу преминања Сједињених Држава (Cvetković, 2018). Међутим, данас је Кина неизбежна тема било које дебате о садашњости и будућности међународног система, односно „светског поретка“. Она је, заједно с другим земљама БРИКС-а (пре свих Русија и Кина, али исто тако и Бразил, Саудијска Арабија итд.), новостасали конкурент дојучерашњој доминацији САД и вишевековној глобалној владавини Запада. Штавише, Кина је нека врста перјанице тог савеза јер из године у годину надмашује сва очекивања у погледу економског и војног раста, убрзано се приближавајући Сједињеним Државама.

Због тога су питање одрживости сталног успона Кине и њена способност да угрози америчку хегемонију главне теме у геополитичким текстовима америчких аутора. Они имају сагласност у томе да је могућност транзиције моћи (*power transition*) изгледнија него што је раније била, да се сенка безбедносне дилеме (*security*

dilemma) већ шири међу практично-политичким кулоарима и да је опасност упадања у Тукидидову замку из дана у дан све већа. Наравно, све наведено и даље је у домену претпоставки с обзиром на то да Кина још увек није достигла ниво потребних способности за „велики претокрет“, при чему, истини за вољу, она уопште и не исказује жељу да „игра такву игру (моћи)“. Истовремено, утисак је да се амерички аутори међу собом утркују у пружању аргумената за тезу да „Кина посустаје“, те да самим тим неће бити угрожена позиција актуелног хегемона.

Централни циљ овог рада није да утврди веродостојност и истинитост таквих тврдњи (код америчких аутора), већ да на систематичан начин представи кључне америчке аргументе против даљег успона Кине. За ту сврху, рад је организован у три целине: у првој целини анализирају се мотиви аутора с аргументима у правцу прижељкиваног кинеског посустајања (тезе о питањима транзиције моћи и могуће Тукидидове замке), док се у другој разматрају кључни амерички аргументи против даљег успона Кине. Коначно, у трећој целини осврнућемо се на снагу представљених аргумената, указујући на њихове проблематичне аспекте, без заласка у испитивање дубље каузалности тих тврдњи.

Чега се аутори прибојавају

Колико год да хегемони изгледају недодирљиво у појединим тренуцима, они нису непромењиви. Напротив. Историја нам показује непрекидне циклусе успона и падова хегемона (Kennedy, 1999). Тренутак у ком смо до сада живели ипак

је био нешто специфичнији у односу на остатак модерне историје по томе што су Сједињене Државе биле знатно недодирљивије у односу на раније хегемоне. Ипак, ни тај тренутак не представља крај историје успона и падова великих сила. Већ данас униполарни моменат нема једно од својих примарних својстава – недвосмислену униполарност. Када је Вилијам Волфорт представио своје аргументе за стабилност униполарног момента, он је као први аргумент истакао да је Америка недвосмислено најјача држава међународног система (Wohlforth, 1999). Тај аргумент више не стоји, ако ништа друго, онда због чињенице што све више аутора истиче да живимо у мултиполарном свету. Релативна моћ Сједињених Држава *vis-à-vis* другим државама међународног система више није толико велика. Можемо идентификовати два разлога зашто је то случај. Прво, дуги и скупии ратови које су Сједињене Државе водиле у Ираку и Авганистану релативно су деградирани америчку моћ. Друго, и значајније, Кина је од краја хладног рата доживела огроман и континуиран раст како на економском плану, тако и на војном.

Иако су истраживачи спољне политике Сједињених Држава указивали и на проблем расипања америчке моћи, овај разлог је био компаративно једноставнији за решавање јер је ипак био у рукама Вашингтона. Међутим, други разлог није, и Вашингтон није могао учинити много да обузда раст Кине. После три деценије могућности да самостално кроје светску политику, Сједињене Државе су се нашле у ситуацији да је раст Кине довео у питање њихову способност да то чине. Због тога и толико прибојавање од кинеског раста. Додуше, морамо признати да се

не прибојавају баш сви истраживачи кинеског успона. Посматрано у ширим оквирима, неки га и прижељкују. Међутим, фокус овог рада јесте на онима који га се прибојавају. Поред тога, постоји још један разлог због којег се аутори у Сједињеним Државама прибојавају кинеског успона, а то је могућност хегемонског рата.

Џозеф Гриеко, Џон Икенбери и Мајкл Мас-тандуно дефинишу хегемонски рат као „рат чији исход одређује која ће држава имати предоминантан утицај у међународном систему у годинама или деценијама које долазе“ (Grieco et al., 2015, str. 140). Реч је о ратовима попут Наполеонових ратова или Другог светског рата, у којима растућа држава и дотадашњи хегемон улазе у отворен и крајње деструктиван сукоб. Механизам који се најчешће истиче као покретач хегемонског рата јесте транзиција моћи (*power transition*). Идеју транзиције моћи представио је 1958. Аврам Органски (А. Ф. К. Organski). У суштини, транзиција моћи јесте назив за процес када долази до промене у односу моћи између хегемона, с једне стране, и рапидно растуће државе, с друге стране, која проузрокује хегемонски рат (Organski, 1968). Овакво уверење да се транзиција моћи између Сједињених Држава и Кине већ увелико одвија присутно је безмало две деценије у академској литератури. Међутим, оно што ауторима често измиче јесте то да теорија транзиције моћи не инсистира да до хегемонског рата мора доћи, већ само да постоји (знатно) већа вероватноћа да до њега може доћи (Organski, Kugler, 1980, str. 19).

Ту на сцену ступа идеја о Тукидидовој замци, коју је први изложио Грејам Алисон 2012, а затим је знатно детаљније разрадио у истоименој књизи из 2017. године. Сам назив ове идеје

јасно упућује на феномен хегемонског рата с обзиром на то да алудира на Пелопонески рат и сукоб Спарте и Атине. По много чему Тукидидова замка заправо је неологизам за теорију транзиције моћи, осим у једном кључном аспекту – док теорија транзиције моћи наглашава да постоји већа могућност рата, Тукидидова замка упућује на (готову) неизбежност хегемонског рата. Према Алисоновом истраживању, у око 75% анализираних случајева кроз историју, када је ривалска држава претила да претигне хегемона, исход је био хегемонски рат (Allison, 2017).

108 |

Управо оваквог сценарија се истраживачи прибојавају – да ће успон Кине, који је евидентан, проузроковати хегемонски рат услед транзиције моћи и Тукидидове замке. Као што смо истакли, све наведено представља поглед превасходно истраживача из Сједињених Америчких Држава. Због тога постоји имплицитна конотација у већини запажања да одговорност за потенцијални сукоб неминовно лежи у кинеском успону. Међутим, таква логика је погрешна из два разлога. Прво, дешава се, ма колико то ретко било, да успон једне државе не производи нужно хегемонски рат. Иако и Алисон то идентификује у свом истраживању, знатно елегантније објашњење пружа Џошуа Ицковиц Шифринсон (Joshua R. Itzkowitz Shiffrinson). Према Ицковицу Шифринсону, постоји разлика између предаторске силе у успону и растуће државе која подржава постојећег хегемона (Itzkowitz Shiffrinson, 2018). Независно од тога да ли растућа сила има ограничена или широка средства на располагању, уколико није предаторска према тренутном хегемону, она неће тежити хегемонском рату (Itzkowitz Shiffrinson, 2018). Други разлог је

мање теоријске природе колико је чисто логичке. Успон растуће државе одвија се у контексту међународног поретка који је под доминацијом друге силе. Да јој такав поредак апсолутно не одговара, како је онда могуће да је растућа држава уопште могла да се развије? Ми можемо говорити о степену задовољства постојећим поретком, али далеко од тога да можемо закључити да је растућој сили императив промена поретка. Због тога, пре можемо рећи да до Тукидидове замке долази уколико је сила у успону предаторска, али и уколико је доминантна сила уплашена да ће изгубити свој положај. Отуда, логички посматрано, конкретна одговорност за потенцијални хегемонски рат може лежати у обе државе, у зависности од контекста транзиције моћи.

Чему се аутори надају: аргументи против даљег успона Кине

Оно чега се истраживачи прибојавају засновано је на претпоставци да ће Кина бити предаторска сила (ова претпоставка је више него упитна и на њу досадашњи поступци Кине не указују). Још 2005. Кина је објавила Белу књигу о кинеском мирољубивом развојном путу, у којој је експлицитно исказала своје намере. Томе треба придодати и пројекат „Појас и пут“, као и три глобалне иницијативе које су покренуте у последњих 10 година. Због тога, овде је пре реч о ми-против-њих логици, којом амерички истраживачи инсистирају на лошим намерама Кине. У тезе о предаторству Кине уткано је много елемената који су засновани на субјективним запажањима аутора, а не на јасним и недвосмисленим

Владимир Н. Цветковић

Михајло В. Копанџа

Да ли Кина (стварно) посустаје?

(Амерички аргументи против даљег успона Кине)

подацима. Заправо, једини јасан и недвосмислен податак јесте управо кинески успон – податак чију интерпретацију амерички аутори доводе у питање.

Додуше, нису сви сагласни по овом питању. На пример, Мајкл Бекли и Хал Брандс инсистирају на томе да растућа сила, док год наставља да се успиње, неће ни представљати предаторску силу (Brands, Beckley, 2022). Њихова логика је истоветна нашој логици јер произилази из одговора на питање зашто би држава којој одговара *status quo* тежила да га промени ратом. Управо јој је такав *status quo* и помогао да буде сила у успону. Премда овде постоји сагласност, Бекли и Брандс иду корак даље у својим закључцима, наводећи да до хегемонског рата долази управо онда када ери успона растуће силе дође крај. Тек тада растућа сила види једини излаз из стагнације у отпочињању хегемонског рата. Њихов термин Кина на врхунцу (*Peak China*) управо наглашава такву евентуалност. Међутим, иста логика се може применити и у супротном правцу. Тачније, да хегемон одлучи да је управо моменат стагнације растуће силе тај када ратом може уклонити потенцијалног изазивача. У теоријском смислу, не постоји ништа инхерентно теорији предације да бисмо је посматрали искључиво као објашњење понашања растуће силе. Иста логика се може применити и на хегемонску државу.

У случају обе евентуалности, чињеница је да постоји врло мало механизма, мимо отвореног рата, којим би Сједињене Државе зауставиле успон Кине. Због тога, оно чему се они надају јесте да је ера кинеског успона на крају. Тиме би се, према њима, сви страхови приказани у претходном

поглављу избегли. Било како било, не смемо заборавити да претходни редови почивају на већ поменутој претпоставци да је ери кинеског раста дошао крај. Да ли је то заиста случај? На основу којих аргумената амерички истраживачи пружају потпору својим тврдњама/надањима? У начелу, аргументе о посустајању Кине међу америчким ауторима можемо сврстати у четири шире категорије. Према првој категорији посустајање Кине је продукт демографских кретања. Према другој, посустајање Кине је продукт економске стагнације. Према трећој, посустајање Кине продукт је институционалних проблема. Према четвртој, посустајање Кине биће продукт краха глобализације. Прве три категорије аргумената произилазе из познате тезе да спољна политика почиње код куће, док четврта почива на структуралном нивоу.

а) Демографска кретања

Први скуп аргумената који амерички аутори користе како би поткрепили тезу да је ери кинеског раста дошао крај јесу демографска кретања. Кроз целокупан XX век Кина је била најмногуљуднија држава света, чија су демографска кретања константно упућивала на тренд даљег раста. Међутим, крајем 70-их година Кина уводи политику једног детета, као начин да успори свој демографски раст и тиме избегне проблем пребрзог и превеликог популационог раста – политику које се придржавала до 2015. године. Наведена политика омогућила је стабилизацију популационог раста, али је истовремено проузроковала потенцијалне проблеме у будућности.

Амерички аутори примећују да је политика једног детета имала значајне импликације које су делимично и довеле до успона Кине током 90-их. У том периоду стасавале су генерације које су вероватно по први пут у историји имале једно дете, док су њихови родитељи били последње генерације које су имале више деце. Због тога, прва генерација грађана Кине који су имали једно дете нашла се у специфичној ситуацији: најпре, делили су трошкове издржавања својих родитеља с браћом и сестрама, док су имали минималне трошкове издржавања сопствене деце. Ово је омогућило да удео радно способног становништва у великој мери превазилази удео издржаваног становништва. Импликације и ефекти такве политике очигледни су пре свега у фискалној сфери и сфери привреде јер су омогућили како појединцима, тако и држави, значајан вишак средстава који је могао бити умерен на потрошњу и даљи развој – што је делимично потпомогло успон Кине (Beckley, Brands, 2021; Brands, Beckley, 2022, str. 32–33).

Аргумент да оваква демографска кретања доводе до посустајања Кине износи се данас када долази до преокретања демографског баланса (Lynch, 2020; Chen, 2021; Eberstadt, Vardery, 2021; Beckley, Brands, 2021; Brands, Beckley, 2021; Brands, Beckley, 2022, str. 34–36; Fuxian, 2023; O’Hanlon, 2023; Sharma, 2023; French, 2024; Fontaine, 2024). Амерички аутори истичу како се садашња генерација грађана Кине налази у потпуно обрнутој ситуацији у односу на њихове родитеље. С обзиром на то да је данашња генерација родитеља расла у околностима у којима је политика једног детета одбачена, они неретко имају више од једног детета да издржавају. С друге стране,

с обзиром на то да су углавном били јединци, они немају с ким да поделе трошкове издржавања својих родитеља. Самим тим, парови данашње генерације више не издржавају једно дете, уз удео у издржавању четворо родитеља (с мужевљеве и женине стране), него самостално издржавају четворо родитеља и неретко више од једног детета. Због тога, амерички аутори предвиђају да ће се ефекти демографских кретања у потпуности преокренути у Кини. Док су у претходној генерацији подстицали раст, у овој ће подстицати посустајање, јер не само да више неће бити вишкова средстава, већ ће бити вишкова трошкова како међу појединцима, тако и за државу.

б) Економска стагнација

Евидентно је да други скуп аргумената о економској стагнацији амерички аутори често доводе у везу с претходним скупом аргумената. У расправи о потенцијалним ефекатима које демографска кретања и демографски дисбаланс производе, истакли смо како се они одражавају на вишак средстава, како код кинеских грађана, тако и Кине као државе. Аргумент економске стагнације најчешће почива управо на томе како Кина, због све већих трошкова издржаваног становништва и све нижих прихода због мањег удела радно способног становништва, не може приуштити истоветан темпо улагања у привреду, нити њени грађани могу одржати темпо потрошње који подстиче домаћу привреду. Због тога се ови аргументи могу пронаћи код већине истраживача који такође указују на демографска кретања као извор посустајања

Кине (Beckley, Brands, 2021; Brands, Beckley, 2021; Brands, Beckley, 2022, str. 36–38; Mueller, 2021; Fuxian, 2023; O’Hanlon, 2023; Sharma, 2023; Huang, 2023; French, 2024; Fontaine, 2024).

Међутим, томе треба придодати и друге аспекте. Брандс и Бекли истичу како се, поред смањења популације, Кина суочава и са смањивањем ресурса, што истичу и други аутори (Brands, Beckley, 2022, str. 36–38; Mueller, 2021). Овде се питање економске стагнације доводи у везу с деградацијом животне средине. Према овим ауторима, епоха невероватног успона довела је до изразите потрошње природних ресурса што за последицу има потребу за увозом хране и енергената, као и негативне трендове у квалитету ваздуха, безбедности хране и пијаће воде (Mueller, 2021; Brands, Beckley, 2022, str. 37). У складу с наведеним, економска стагнација Кине није само производ дисбаланса у потрошњи и улагању, већ и чињеница да је суочена с додатним екстерним трошковима у вези са животном средином и увозом ресурса и енергената.

в) Институционални недостаци

Трећа категорија аргумената против даљег успона Кине слабије је заступљена од претходне две категорије, али далеко од тога да није заступљена. Она почива на теоријском запажању Дарона Асемоглуа и Џејмса Робинсона да народи пропадају због лоших институција (Acemoglu, Robinson, 2014). У суштини, аргумент америчких аутора јесте да Кина посустаје зато што њене државне институције постају све „горе“, односно мање функционалне. Најпроминентнији

заговорник ових аргумената јесте Миншин Пеи (Minxin Pei) који је у серији публикација још од 1997. истицао како је Кина суочена с кризом институција, предвиђајући да ће због тога неминовно посустати (Pei, 1997; 2002; 2016; 2017). Међутим, то није изолован случај (Mertha, 2012; Mueller, 2021; Brands, Beckley, 2022). У суштини, скуп аргумената о институционалним проблемима можемо разложити на три целине.

Прва целина односи се на проблем одговорности. Аргументација америчких аутора о посустајању Кине услед институционалних проблема неретко се своди на тезу да у комунистичким државама не постоји механизам контроле државних институција којим би се спречила њихова злоупотреба и отклониле грешке. У суштини, кинески институционални апарат не подлеже контроли грађана и самим тим неминовно ће довести до пропадања институција, а тиме и до посустајања Кине. Овде је интересантно приметити да амерички аутори дају изразито мало конкретних случајева којима би поткрепили ову аргументацију. Најчешће се као пример узимају ситуације када врх Комунистичке партије Кине одлучи да смени појединце унутар администрације. Међутим, зар ово не може бити и механизам контроле у решавању институционалних проблема?

Друга целина односи се на проблем корупције. Надовезујући се на претходну целину, према америчким ауторима, у Кини постоји проблем с корупцијом који је добрим делом производ недостатка одговорности. Једноставно речено, уколико постоји систем где нема одговорности према јавности, чланови институција склонији су подлегању корупцији него ако има одговорности

према јавности. Иако је тачно да се кинеска администрација суочава са периодичним проблемима око корупције, то је ипак далеко од ендемског карактера који им придају амерички аутори. Трећа целина односи се на недостатак инвентивности који произилази из централизације администрације. У суштини, с обзиром на то да су политика и економија Кине, као и у случају других комунистичких држава, подређене централном планирању и руковођењу, амерички аутори истичу да то ограничава инвентивност кинеских институција нарочито на нижим нивоима. Због своје величине и популације, амерички аутори претпостављају да планирање и руковођење из једног центра не могу одговарати стању на терену у читавој земљи, што доводи до горег ефекта деловања институција, а самим тиме и до посустајања Кине.

г) Крах глобализације

Последњи скуп аргумената је уједно и најређи међу ауторима (видети нпр.: Brands, Beckley, 2022; Iglesias, Matthes, 2023; Martin, 2023; Schuman, 2023; Yuan, 2023). У својој основи он почива на једноставном запажању да је ера кинеског успона отпочела глобализацијом, пре свега у економском смислу. Континуирани двоцифрени економски раст Кине током 90-их био је продукт чињенице да се Кина интегрисала у глобално тржиште и пословање, и да је тиме успела да кроз велики извоз увећа и ојача своју привреду. Због тога, наведено уопштење међу америчким ауторима често се своди на тезу да кинески успон (пре свега економски) зависи од њене трговине са западним земљама. Посустајање

Кине, самим тим, почива на постепеном краху идеје о глобализованом свету без „граница“, с обзиром на то да такав свет ограничава способност Кине за даљи раст.

Скуп аргумената о краху глобализације је заправо двострук. С једне стране, почива на разматрању економских токова производње и трговине, што и јесте у складу с поменутиим запажањем ранијег кинеског успона. С друге стране, он почива и на трендовима геополитичких кретања који Кини стварају све негостољубивије геополитичко окружење. Глобализација је колико економски, толико и друштвени и политички феномен. Самим тим, повратак разделних линија по било ком основу повлачи са собом нарушавање по осталим основима. Оно чега смо сведоци, нарочито након пандемије ковида 19, јесте чињеница да су економски токови и ланци снабдевања били изразито погођени политикама сузбијања пандемије у различитим државама. Паралелно, па чак и пре овог процеса, приметни су негативни трендови и на геополитичком плану, где државе Запада настоје да све више обуздају Кину, креирајући јој негостољубиво геополитичко окружење.

Из перспективе таквих трендова, Кина је суочена са све већим ограничењима да заснива свој економски и привредни раст на бенефитима глобализације, што је успешно чинила у прошлости. У томе лежи и срж овог скупа аргумената против даљег успона Кине, с обзиром на то да крах глобализације – одређен прекидима глобалних ланаца снабдевања и све негостољубивијим геополитичким окружењем – ограничава њихову способност да привредни раст заснивају на позитивном трговинском билансу. Додуше, овај скуп такође почива на претпоставци да је

Владимир Н. Цветковић

Михајло В. Копанџа

Да ли Кина (стварно) посустаје?

(Амерички аргументи против даљег успона Кине)

локално тржиште Кине недовољно да потпирује даљи економски успон. Међутим, према америчким ауторима, то не мења чињеницу да Кина посустаје, јер више неће моћи да поспешује свој раст позитивним спољнотрговинским билансом са западним земљама.

Да ли Кина (стварно) посустаје

Одговор на ово питање јесте један од оних момената где једино што можемо рећи јесте – да, али! Посматрано из перспективе свега што је Кина учинила у последње три деценије, Кина заиста посустаје у темпу. Међутим, да ли је заиста могуће очекивати да било која држава може континуирано расти као што је Кина чинила у последњих педесетак година? Генерално говорећи, много брже се напредује на почетку, него на крају било ког подухвата. Спортисти ће моћи брже да трче на почетку трке него на крају; студенти ће стицати више знања него професори. Корисна аналогија јесте достизање брзине светлости у астрофизици. Теорија релативитета говори нам да што се материја (која има масу) више приближава брзини светлости, то је потребно више енергије да се убрзање настави. Сходно томе, није реално очекивање да ће Кина моћи да настави темпо свог раста унедоглед.

Претходни редови не представљају апологију наведених аргумената америчких истраживача против даљег раста Кине. Сви изнесени аргументи америчких истраживача представљају више рационализацију приметног тренда успоравања кинеског раста, тиме што се изоловани случајеви издижу на ниво каузалности.

Једноставније речено, чињеница да Кина више не расте темпом којим је у ближој прошлости расла није продукт изнесених аргумената, колико чињеница да је достигла ниво држава Запада. Уколико посматрамо сваки од наведених аргумената мимо контекста, могли бисмо их подједнако применити на готово било коју високоразвијену државу света. Овде долазимо до парадокса изнесене аргументације – ако се исто може односити на све најразвијеније државе света, како онда само Кина, у њиховом погледу, посустаје? Због тога је потребно погледати сваку категорију аргумената још једном, али уважавајући истакнути парадокс.

Чињеница је да је политика једног детета довела до неповољнијих демографских кретања у Кини. Међутим, то ни на који начин није чињеница која се односи само на Кину. Све најразвијеније државе света уједно су и државе с најповољнијом демографском сликом. Државе Европске уније, Јапан и Јужна Кореја имају најстарију популацију на свету. Изузетак би можда представљале Сједињене Државе, међутим, то је само зато што њихова демографска кретања почивају на високом приливу људи из других земаља – што са собом може донети нови скуп проблема. Слична је ситуација и у Канади. Демографски дисбаланс повезан је са степеном развоја државе, што даје потпору нашој тврдњи да је успоравање кинеског раста чињеница да је она постала једна од најразвијенијих држава света. Ипак, оно што разликује Кину од осталих држава јесте то што је њихов демографски дисбаланс производ политике која се променила. У случају Кине, демографски дисбаланс пре је последица нужне консолидације него „природног“ процеса.

Исто тако, као што је тај процес покренут, он је и промењен, па самим тим Кина може представљати пример како степен развоја државе не мора нужно бити праћен демографским дисбалансом. С обзиром на покренуте механизме и одбацивање политике једног детета, овај „аргумент“ може замрети у блиској будућности.

С друге стране, економска стагнација је проблем који прати већину најразвијенијих држава. Када кажемо стагнација, не мислимо на потпуно одсуство привредног раста, већ на његово успоравање. Овај аргумент је најприближнији аналогiji с достизањем брзине светлости с обзиром на то да је веома захтеван поступак одржавање било каквог раста у моментима када је степен економског развоја достигао тренутни глобални врхунац. Због тога, чак и овај аргумент представља потпору тези да је привидно посустајање Кине последица чињенице да је стала у ред најразвијенијих држава света. Међутим, чак и у условима економске стагнације, како смо је ми поставили, кинеска економија опет брже расте од осталих најразвијенијих земаља света. То није у двоцифреним бројевима као раније, али тако нешто потпадало би готово под домен научне фантастике. Јасан, континуиран и одржив економски раст је приметан и он надилази остале најразвијеније државе света. Отуда и овај аргумент, ако се посматра из друкчије перспективе, заправо иде у корист Кине а не против ње.

Питање институционалних проблема такође је нешто што све најразвијеније државе света деле. Кад год постоји довољно богатства у некој држави, наћи ће се и они који ће злоупотребити свој положај зарад личне користи. То важи како у демократским, тако и у комунистичким

државама. Због тога подједнако може важити и за Кину и за све друге државе света. С друге стране, када говоримо о овом аргументу, то је ситуација када се изоловани случајеви уздижу на ниво правилности које су приметније у другим најразвијенијим државама света. Такође, не смемо заборавити једну важну ствар. Проблем са утврђивањем институционалних проблема јесте што њихово решавање доводи до веће приметности овог питања у јавности. Ако се активно бориш против нечега, тада та борба чини проблем видљивијим. Ниједна држава никад се неће решити институционалних проблема, али су они често видљивији у оним државама које се против њих активно боре.

На крају, важно је истаћи да је глобализација двосмерна улица. Самим тим, њен крах утиче подједнако како на Кину, тако и на остале државе. Конципирати крах глобализације као аргумент да Кина посустаје суштински значи да цео свет посустаје. С друге стране, погрешна је теза да корист Кине од глобализације лежи искључиво у извозу полупроизвода. Последњих година Кина је почела да производи и извози готове производе високе додате вредности попут електронике и аутомобила. Због тога, тврдити да ће остатак света лако прећи на производњу полупроизвода као потпоре сопственој производњи готових производа подједнако важи и за Кину. Њихова линија аргументације почива на застарелој логици из 90-их. Тада је Кина заиста производила полупроизводе и њен раст јесте почивао на извозу таквих производа. Међутим, тада Кина није била оно што је данас. Због тога је потребно да се запитамо коме ће крах глобализације заиста више нашкодити.

Сумирајући све претходно речено, приметно је да Кина више не расте оним темпом којим је у прошлости расла. Међутим, то није знак њене слабости, већ, напротив, последица њеног развоја. Другим речима, аргументи у корист фаталног „посуштајања Кине“ више су знак њене снаге, но неке изворне слабости. Реч је о простој чињеница да је постала у потпуности равноправна с некада много развијенијим државама. Када уђемо у даљу разраду аргумената и применимо их и на друге државе света, долазимо до два значајна запажања. Прво, да се аргумент успоравања односи на све најразвијеније државе света, и, друго, значајније, да се Кина с тим изазовом боље носи него друге најразвијеније државе света. Отуда тврдње да је ери кинеског успона дошао крај не само да нису тачне већ указују на то да успоренији раст може брже довести Кину до врха.

Закључак

Америчко-кинеско ривалство ће засигурно „обојити“ међународну безбедност у годинама које долазе. Ова тврдња постала је готово аксиоматска. Међутим, каква ће бити природа њиховог ривалства много је веће питање од простог истицања ко су „добри“, а ко „лоши момци“. Међу западним истраживачима учврстило се мишљење да ће раст Кине неминовно довести до Тукидидове замке и самим тим до настанка хегемонског рата између ње и Сједињених Држава. Истицање негативаца и позитиваца не служи ничему другом осим да се јасно стави до знања ко би био одговоран за тако нешто.

Једини „излаз“ који амерички аутори виде јесте посустајање Кине. Разлог је очигледан. Чак и овим темпом раста, она ће неминовно претећи Сједињене Државе као најмоћнију државу света. Суочени с чињеницом да су ограничени у погледу сопственог развоја, као и да осим отвореног сукоба могу мало учинити да спрече даљи раст Кине, они излаз виде у посустајању Кине. Своје аргументе против њеног даљег успона заснивају на четири кључне категорије аргумената. Прва категорија је демографске природе која истиче како је политика једног детета довела до опадања популације Кине и, значајније, демографског дисбаланса између радноспособног и издржаваног становништва. Друга категорија је економске природе и наглашава да чињеница што кинеска економија више не расте темпом у двоцифреним бројевима јасно указује на њено посустајање. Трећа категорија је институционалне природе и истиче да проблеми у администрацији доводе до заустављања кинеског успона. Последња, четврта категорија јесте структуралне природе и почива на тези да ће крах глобализације довести до посустајања Кине.

Међутим, парадоксална ситуација да се наведени аргументи могу односити на све најразвијеније државе света наводи нас на два закључка: да је успоравање раста Кине само одраз чињенице да је она достигла ниво најразвијенијих држава света и да се у таквим околностима Кина боље носи са изазовима даљег успона него друге „велике силе“. Због тога, уместо фокусирања на могуће „посуштајање“, потребно је фокусирати се на то да ривалство између ње и САД остане само то – ривалство, а не и отворени сукоб тј. рат. Међутим, као што то увек и бива, о томе неће одлучивати само непосредни актери.

References/Литература

116 |

- Acemoglu, D. & Robinson, J. (2014). *Why Nations Fail*. Beograd: CLIO. [In Serbian]
- Beckley, M. and Brands, H. (2021). The End of China's Rise: Beijing Is Running Out of Time to Remake the World. *Foreign Affairs*. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2021-10-01/end-chinas-rise>
- Brands H. & Beckley, M. (2021). China Is a Declining Power – and That's the Problem. *Foreign Policy*. Available at: <https://foreignpolicy.com/2021/09/24/china-great-power-united-states/>
- Brands H. & Beckley, M. (2022). *Danger Zone: The Coming Conflict with China*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Brooks, S. G. & Wohlforth, W. C. (2023). The Myth of Multipolarity: American Power's Staying Power. *Foreign Affairs*, CII (3), 76–91. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/china-multipolarity-myth>
- Chen, S. (2021, September, 30). China's population could halve within the next 45 years, new study warns. *South China Morning Post*. Available at: <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3150699/chinas-population-could-halve-within-next-45-years-new-study>
- Cvetkovic, V. N. (2018). Uncertain Future and Limited Time. In: V. Cvetković (ed.) *The New Silk Road: European Perspective (Security Challenges/risks within the Initiative 16 + 1)* (21–48). Belgrade: Faculty of Security Studies
- Cvetkovic, V. N. (2022). History Resurrected (Ideological Metamorphoses of the Global Order). *Sociološki pregled*, LVI (3), 832–872. DOI: 10.5937/socpreg56-40414
- Eberstadt, N. and Vardery, A. (2021). China's Shrinking Families: The Demographic Trend That Could Curtail Beijing's Ambitions. *Foreign Affairs*. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2021-04-07/chinas-shrinking-families>
- French, H. (2024). The Reason China Can't Stop Its Decline. *Foreign Policy*. Available at: <https://foreignpolicy.com/2024/01/23/china-decline-economy-demographics-geopolitics-growth/>
- Fuxian, Y. (2023). The Chinese century is already over. *The Japan Times*. Available at: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2023/03/10/commentary/world-commentary/china-population-decline/>
- Grieco, J., Ikenberry, J., Mastanduno, M. (2015). *Introduction to International Relations*. New York: Palgrave MacMillan.
- Huang, Y. (2023). *The Rise and Fall of the EAST*. New Haven and London: Yale University Press.
- Iglesias, S. G., Matthes, J. (2023). *Chinas Abhängigkeit vom Westen bei Importen und Technologien*. Köln: Institut der deutschen Wirtschaft.
- Iitzkowitz Shifrinson, J. (2018). *Rising Titans, Falling Giants: How Great Powers Exploit Power Shifts*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Kennedy, P. (1999). *The Rise and Fall of the Great Powers*. Podgorica–Beograd CID – Službeni list SRJ [In Serbian]
- Krauthammer, C. (1990/1991). The Unipolar Moment. *Foreign Affairs*, LXXI (1), 23–33. <https://doi.org/10.2307/20044692>

Владимир Н. Цветковић

Михајло В. Копанџа

Да ли Кина (стварно) посустаје?

(Амерички аргументи против даљег успона Кине)

- Layne, C. (2006). The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. *International Security*, XXXI (2), 7–41. Available at: <http://www.jstor.org/stable/4137515>
- Martin, T. W. (2023). China Relies on U.S. Allies for Hundreds of Products. *Wall Street Journal*. Available at: <https://www.wsj.com/articles/u-s-allies-could-counter-chinas-economic-coercion-if-they-unite-c45d2f8d>
- Mastanduno, M. (1997). Preserving the Unipolar Moment: Realist Theories and U. S. Grand Strategy after the Cold War. *International Security*, XXI (4), 49–88. <https://doi.org/10.1162/isec.21.4.49>
- Mertha, A. (2012). Domestic Institutional Challenges Facing China's Leadership on the Eve of the 18th Party Congress. *Asia Policy*, XIV, 1–20. Available at: <http://www.jstor.org/stable/24905178>
- O'Hanlon, M. (2023). China's shrinking population and the constraints on its future power. *Brookings*. Available at: <https://www.brookings.edu/articles/chinas-shrinking-population-and-constraints-on-its-future-power/>
- Organski, A. F. K. (1968). *World Politics*. New York: Alfred A. Knopf.
- Organski, A. F. K. & Kugler, J. (1980). *The War Ledger*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Pei, M. (1997). Racing Against Time: Institutional Decay and Renewal in China. In: J. D. White, W. A. Joseph (eds) *China Briefing: The Contradictions of Change* (11–50). New York: Routledge.
- Pei, M. (2002). China's Governance Crisis. *Foreign Affairs*, LXXXI (5), 96–109. <https://doi.org/10.2307/20033271>
- Pei, M. (2016). *China's Crony Capitalism: The Dynamics of Regime Decay*. Cambridge: Harvard University Press.
- Pei, M. (2017). China's deepening institutional decay. *East Asia Forum*. Available at: <https://eastasiaforum.org/2017/08/20/chinas-deepening-institutional-decay/>
- Schuman, M. (2023). China and the West are Coming Apart. Can China's Economy Continue to Rise?. *The Atlantic*. Available at: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2023/06/china-economy-xi-jinping-us-relationship-investment-trade/674321/>
- Sharma, R. (2023). China's rise is reversing. *Financial Times*. Available at: <https://www.ft.com/content/c10bd71b-e418-48d7-ad89-74c5783c51a2>
- Sheetz, M. S. & Mastanduno, M. (1997/1998). Debating the Unipolar Moment. *International Security*, XXII (3), 168–174. <https://doi.org/10.2307/2539361>
- Shiffrinson, J. Slaughter, A-M. Kausikan, B. Keohane, R. Brooks, S. G. and Wohlforth, W. C. (2023). The Long Unipolar Moment? Debating American Dominance. *Foreign Affairs*, CII (6), 161–175. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/responses/long-unipolar-moment-american-dominance>
- Smith, S. (2002). The End of the Unipolar Moment? September 11 and the Future of World Order. *International Relations*, XVI (2), 171–183. <https://doi.org/10.1177/0047117802016002001>
- Wohlforth, W. C. (1999). The Stability of the Unipolar World. *International Security*, XXIV (1), 5–41. Available at: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/5237111/mod_folder/content/0/Wohlforth%20W.pdf?forcedownload=1
- Yuan, L. (2023). China's Rise Relied on Ties to the West, Which Xi Is Now Loosening. *New York Times*. Available at: <https://www.nytimes.com/2023/03/23/business/china-xi-jinping-russia-putin.html>

Vladimir N. Cvetković

University of Belgrade,
Faculty of Security Studies
Belgrade (Serbia)

Mihajlo V. Kopanja

University of Belgrade,
Faculty of Security Studies
Belgrade (Serbia)

118 |

Is China (really) slowing down?

(American arguments against China's further rise)

Summary

Aware of the fact that China is a country whose rise points to the potential development of a sufficient level of ability to threaten American hegemony in the world, American authors are more and more frequently proposing a thesis that contemporary China is finally - slowly, but certainly - lagging behind in economic terms, which most likely leads to its return to the previous state - subordinacy on the global stage. The paper first presents the motive why the authors approach these considerations, while subsequently four groups of arguments of American authors against China's further rise are identified (demographic trends, economic stagnation, institutional problems and collapse of globalization). Finally, through the discussion about the presented arguments, the third chapter gives an answer to the question whether China is really slowing down.

Keywords: hegemony, power, emerging powers, China, United States of America